

BEDEL

Kadim Topraklarda

BERAT BERAN

—
Roman
—

 Doğan
SoLibri

Berat Beran, 1946 yılında Diyarbakır'da doğdu. İlköğretim eğitimini tamamladıktan sonra ortaokul ve liseyi Maarif Koleji'nde okudu. Lise sonrası Nişantaşı Özel Eczacılık Yüksek Okulu'nu kazanan Beran, üniversiteye gitmeden önce evlendi ve üniversiteyi evli olarak tamamladı. Üniversite mezuniyeti sonrası Diyarbakır'a döndü ve Diyarbakır'da açtığı eczanesinde eczacılık mesleğini yedi yıl sürdürdüktan sonra 1980'de İstanbul'a geldi.

Doğduğu topraklara olan hayranlığını dile getirdiği şiirler ve öyküler yazan Berat Beran, ilk öykü kitabı olan, çocukluğunu ve eczanesini anlattığı *Henek*'i yazdı. *Henek* kitabı çok beğenilince iş hayatıyla beraber yazma serüvenine de devam etti. Ardından *Henek 2*'yi ve ilk romanını kaleme aldı. Kitaplarını geniş çevresiyle paylaşmak için, uzun yıllar baskısını kendi yapıp hem eş-dost çevresine hem de mesleği gereğince sahip olduğu geniş doktor-eczacı çevresine dağıttı.

Torununun dünyaya gelmesiyle ona yazdığı şiiri ve Diyarbakır'a duyduğu özlemi kaleme aldığı şiiri çok beğenilince *Asmin* adlı bir şiir kitabı yayınladı. Sanayici kimliğiyle duayen konumuna gelen Beran, yaşam öyküsüyle de ilgi odağı olunca *Nenem Babam ve Ben* isimli biyografi kitabı Doğan Kitap tarafından yayımlandı.

Şimdi, yine doğduğu topraklarda asırlardır devam eden kan davalarının toplum üzerindeki etkilerini sosyolojik olarak ele aldığı *Kadim Topraklarda Bedel* adlı romanı okuyucuyla buluşuyor.

İlaç sektöründe duayen bir sanayici olan Berat Beran evlidir, dört çocuğu ve dört torunu vardır. İlaç sektörünün ve Türkiye'nin önemli yerli üreticilerinden olan Berko İlaç'ın Yönetim Kurulu Başkanı olarak aktif iş hayatına devam etmektedir.

DOĞAN YAYINLARI TARAFINDAN YAYIMLANAN DİĞER KİTABI

Nenem Babam ve Ben

BEDEL

Kadim Topraklarda

Yazan: Berat Beran

Editör: Serra Tüzün

Yayın hakları: © 2022 Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

Bu eserin bütün hakları saklıdır. Yayınevinden yazılı izin alınmadan kısmen veya tamamen alıntı yapılamaz, hiçbir şekilde kopya edilemez, çoğaltılamaz ve yayımlanamaz.

1. baskı / Mayıs 2022 / ISBN 978-625-8474-17-6

Sertifika no: 44919

Kapak tasarımı: Gizem Altun

Sayfa uygulama: Hülya Aktaş

Baskı: Ana Basın Yayın Gıda İnşaat San. ve Tic. A.Ş.

Mahmutbey Mah. Devekaldırımı Cad. 2622 Sk.

Güven İş Merkezi, No: 6/13 Bağcılar - İSTANBUL

Tel. (212) 446 05 99

Sertifika No: 52729

Doğan Yayınları Yayıncılık ve Yapımcılık Tic. A.Ş.

19 Mayıs Cad. Golden Plaza No. 3, Kat 10, 34360 Şişli - İSTANBUL

Tel. (212) 373 77 00 / Faks (212) 355 83 16

www.dogankitap.com.tr / editor@dogankitap.com.tr / satis@dogankitap.com.tr

Bedel

Kadim Topraklarda

Berat Beran

Sevgili arkadaşım ve can dostum
Mehmet Ekinci'nin anısına hürmeten...

Teşekkür

Bu kitabın hazırlanmasında büyük emekleri geçen Berko İlaç Yönetim Kurulu Üyesi ve Kurumsal İletişim Direktörü kızım Eylem Beran'a, asistanım Saliha Tekin'e ve Berko İlaç Kurumsal İletişim Yöneticisi Fidan Akur'a, ayrıca psikiyatrist Dr. Başak Özçelik'e teşekkür ederim.

Diyarbakır bölge kültürü hakkında bilgisinden faydalandığım kıymetli eşim Muazzez Beran'a teşekkür ediyorum.

Sunuş

Kendilerini törelere kilitleyenler, kendilerini tanımadan ölürlür.

Murathan Mungan, Geyikler Lanetler

Bedel, yüzlerce yıldır sürüp giden geleneklerin baskısının, acımasız töre kurallarının sarıp sarmaladığı kadim topraklardan etkileyici bir değişim, dönüşüm öyküsü.

Ölümlle sonuçlanan kan davası vakaları, töre gerekçesiyle katledilen gencecik bedenler, söndürülen hayatlar, bazıları için gazete haberlerine, televizyon dizilerine konu olmaktan ibaret sıradan yaşam kesitleridir. Aslında yaşanan gerçeklik, sosyal hayatı altüst eden, insanların geleceğini karartan, korkunun hâkim olduğu çağdışı gelenekleri inatla sürdürme çabasıdır. Feodal ilişkilerin ve ataerkil düzenin sürdüğü kapalı toplumlarda yaşanan kan davalarını ve töre cinayetlerini, tarihsel ve sosyolojik faktörleri dikkate almadan değerlendirmek imkânsızdır. Gencecik insanları oç almaya teşvik etmek, namusun temizlenmesinin “şeref meselesi” olduğu yönünde baskı yapmak, o bireye kapkaranlık bir gelecek sunmaktan başka bir şey değildir. Bu noktada en temel eksiklik kuşkusuz eğitimsizliktir. Eğitim kişilerin tutum ve davranışlarını, sosyal ilişkilerini olumlu etkileyen faktörlerin başında gelir. Eğitim düzeyinin artması ve evrensel insanlık değerle-

rinin kavranmasına paralel olarak kan davaları ve töre cinayetleri meşruiyetini kaybedecektir.

İşte *Bedel*'in kahramanı Seydo da genç yaşta kurban seçiliyor ve üstüne düşeni yerine getiriyor. Geleneklerin acımasız baskısına boyun eğen Seydo, yaşadıklarını sorgulayıp değişip dönüşmeyi seçse de bunu başarabilir mi? Binlerce yılın tortusu bir anda silinip atılabilir mi? Kaç kişi doğup büyüdüğü toprakları gözünü kırpmadan terk edip yepyeni bir hayata yelken açabilir? Acılı ve sancılı bir değişime kaç kişi katlanabilir?

Savaşmak yerine barışmayı, zulmetmek yerine vicdanın sesini dinlemeyi seçmek her zaman mümkün.

Berat Beran'ın efsanevi dengbejlerin coşkun öykülerini andıran akıcı anlatımıyla, çarpıcı gözlemlerini ve deneyimlerini aktardığı *Bedel*, sürprizli sonuyla bize yepyeni bir insanlık hikâyesi sunuyor.

Yolu açık, okuru bol olsun.

Serra Tüzün
Editör

Çiya Köyü

Çiya Kürtçede dağ demektir. Köyün adı da dağ köyü anlamına geliyordu. Köy, isminin aksine dağ köyü değildi çünkü bu bölgede dağ yoktu. Yüksek bir tepenin üstünde de değildi. Köy ne bir dağın eteğine, ne de üzerine kurulmuştu. Zamanında kimin, neden dağ ismini koyduğu bilinmiyordu. Mezopotamya'daki ve Irak yöresindeki Kürtlerin ataları dağlarda yaşadığından, seçtikleri “Çiya” ismi basit bir hasret giderme yoluydu belki de. Bugüne kadar ne köylüler ne de misafirler asla böyle bir konuyu gündeme getirmemişlerdi. Kimse kimsese “Bu dağ nerede” diye sormamıştı. Herkes halinden de köyün isminden de memnundu. Ancak köyü görmeyenler sorular cennet neresidir diye, kendilerine Çiya köyü gösterilse yalan olmazdı. Köyün üst tarafındaki büyükçe bir kayalık bölgeden çıkan su kaynağı tepeden aşağı iner, köye vardığında çatallaşır köyün içinde iki koldan akarak yoluna devam eder ve aşağıda küçük bir gölet oluştururdu. Bu hikmet Çiya köylülerine Tanrı'nın bir lütfu ve kıymetli bir hediyesiydi. Neden mi? Çünkü küçük bir derenin yaratacağı hayat, binlerce dönüm arazinin yarattığı değerden katbekat üstündü.

Çiya köyünün arazileri susuzdu. Kilometrelerce genişlikteki ovanın ekilen tek ürünü buğdaydı. Susuz topraktan başka bir ürün elde etmek mümkün değildi. Ancak buğday ekimi de Allah'a kalmıştı. Yağmur yağarsa ekin olur, yoksa ya-

nardı; çok yağarsa ekin zarar görürdü. Gerçi köylü de bunun bilincindeydi, devamlı gökyüzüne bakarak “İşimiz Allah’a kalmış” diye avunurdu. Ekinin verimli olmadığı zamanlar ettikleri tohumu bile elde edemezlerdi. Oysa bu kadar geniş topraklar değil bir köyü, on köyü beslerdi. Susuz ve kurak köyler ekonomik olarak da sosyal ve kültürel olarak da gelişemezdi. Büyük toprakların mutlaka hem ağası hem de şeyhi olurdu. Bu iki iş birlikçi, köyün ve köylünün her şeyine karışırdı. Ağa ekonomiyi, şeyh de inancı istediği gibi yönlendirirdi. En gerici ve tutucu köyler böyle köylerdi. Ancak o dönemlerde özellikle Harran Ovası’nda kuyu açarak az da olsa sulama yapılabilirdi. Fakat elektrik giderleri çok fazla olduğundan pek randıman alınamıyordu. Bazıları kaçak elektrik kullanarak devam ediyordu ama devlet fark ettiği zaman zor durumda kalıyorlardı. Bütün bunların yanında Çiya köyünün tepeden gelen kaynak suyu ve köyün içinden geçen iki dere kurumuş damarlara verilen kan gibiydi.

Derelerin kenarlarında ve bahçelerde Allah’ın yarattığı havanın ve toprağın izin verdiği ne kadar meyve varsa yetiştiriliyordu. Köylü kendi ihtiyacını temin ettiği gibi bu ürünlerden geçimini bile sağlıyordu. Ayrıca göle Devlet Su İşleri balık yumurtası attığından bu küçük göl Çiya köyünü balıkçı köyü haline getirmişti. Kısa bir müddet sonra çevreden ve Diyarbakır’dan arabalar köye akın etmeye başladılar. İşin ciddiyetini anlayan köylüler yasak koyarak engellemeye çalıştılar. Özellikle Diyarbakır’ın meşhur “Öküzgözü” cinsi üzümü şarap üretiminde meşhur olunca ekim alanlarını genişlettiler. Dereden borularla asmalara su getirdikleri için bağlar hem daha verimliydi hem de ciddi bir kazanç kapısı oluşturuyordu ve köyün ekonomisine epeyce katkı sağlıyordu. Kış aylarında hasat kalkmadan köylüler üzüm satmaya başlamışlardı. Diyarbakır’ın “Öküzgözü” ve Elazığ’ın “Boğazkere” üzümleri o kadar popülerleşti ki zamanla iki üzüm cin-

si birleştirilerek “Selection” diye nitelendirilen pahalı ve güzel bir şarap ortaya çıktı.

Bunun yanında pekmez üretimi de pek revaçtaydı. Neden mi? Üzümler ince kabuklu ve bol sulu olduğu için çok iyi pekmez ve tatlı cevizli sucuklar yapılyordu. Çiya köyünün çocukları diğer köylü çocuklarına göre daha kanlı canlı görünüyorlardı. Bütün kış okula giderken bir fincan pekmez içmeden kapıdan dışarı çıkmıyorlardı. Akşamları bazen pekmezi tereyağıyla kaynatarak veya içine yumurta kırarak kaygana yaparlardı. Bazen de yatmadan önce ceviz, pestil veya cevizli sucuk yenirdi. Çocukların yüzüne fiske vursan kan damlayacak gibiydi. Diyarbakır’ın Karahübür diye tanımlanan meşhur dutları da bu topraklarda en verimli haliyle kendini gösterirdi. Hevsel Bahçeleri’ndeki dut ağaçları kesildiğinde bu dutlar çok daha kıymetlenmişti. Çiya köyünün Karahübür dutları Diyarbakır sokaklarında, “Karahübür” diye nara atılarak satılırdı. Bütün köy hem de organik olarak sebze ve meyvelerini bu bahçelerden temin ederdi. Temmuz, ağustos ayında sıcaklık 40-50 dereceye çıktığından, güneşin altında kızaran domatesi kestiğinizde kokusu bütün bahçeye yayılırdı. İşte bu kurak topraklarda Çiya köyüne bu iki dere hayat verirdi. Bütün bunlara rağmen köylü evini bahçeye değil de bahçenin dışında yapardı. Bahçede yaşamaya nedense alışık değillerdi. Kendilerini açıkta daha güvende hissediyorlardı. Yazın damların üstüne kurdukları, taht denilen döşeklerde yatarlardı. Döşeklerin dört köşesine birer sırik dikip beyaz patiskayla sarınca dışarıdan görünmez olurdu. Adını “sıtara” koydukları bu tahtta yatanlar, uyuyana kadar gökyüzünü ve yıldızları çıplak gözle seyrediyorlardı. Bugün de bu alışkanlık devam ediyor, ancak her yaz Güneydođu’da onlarca kişi damdan düşüp ölüyor, 400-500 kişi de yaralanıyor.

Çiya köyünün sebze ve meyvelerinin çok lezzetli ve verimli olmasının nedeni toprağa dökülen kuş gübresi idi. Bu-

nun bilincinde olan Çiya köylüleri diğer köylere nazaran kuş gübresine daha çok önem veriyorlardı. Kuşların gelip yuva yapması için tepelere borahana denilen yapılar kurmuşlardı. Borahanalar, kuş gübresi elde etmek için inşa edilmiş birçok küçük bacadan oluşan kerpiç yapılarıydı. Duvarlara küçük pencereler açılır ve kuşlar bu küçük pencerelerden yuvalarına giderlerdi. Vahşi hayvanlardan korunmak için pencereler ancak bir güvercinin geçebileceği boyutta olurdu. Sonra burada toplanan güvercin dışkıları sebze ve meyvelere gübre olarak kullanılırdı. 50 kiloluk Diyarbakır karpuzu ancak bu gübre ve yakıcı güneşle bu kiloya ulaşabilirdi. Kuş gübresinin adına “koga” denirdi ve çok makbuldü.

Aynı anadan doğan ve ikiz kardeş gibi beraberce sallana sallana akan dereler köyün bitiminde hasretlerini sonlandırıp bu gölette iki sevgili edasıyla buluşuyorlardı. Buna en çok köyün çocukları seviniyordu. Bölgede Dicle Nehri'nin geçtiği yerlerde, Dicle çocukları dediğimiz bu çocuklar yüzmeyi nehirlerde öğreniyorlardı. Suyun bol olduğu dönemlerde can kaybı ne yazık ki hayli fazla olurdu. Çünkü çocuklar hiçbir tedbir ve eğitim almaksızın nehirlerde hem yüzmeyi öğrenir hem de korkusuzca yüzerlerdi.

Çiya köyündeki bu iki derenin çıktığı kaynak siyah bazalt taşlı kayalardan oluştuğundan bu derelere “Çemê Reş-Kara Dere”, aşağıdaki gölete de “Golâ Reş-Kara Göl” adı verilmişti. Suyu içme suyu kadar temiz ve berrak olan bu gölet hiç de ismiyle uyumlu değildi. Çocuklar yüzerken hem göle işerler hem de gölden su içerlerdi. Kimse kimseye işediğini söylemezdi. Sonraları “Balıklar haram olur, sakın işemeyin” diye sıkı sıkı tembihlendikleri için göletten çıkıp ağaçların altına işemeye başladılar. Balıkların temiz olduğunu akşam yemekte babalarına anlatır, işemediklerine yemin ederlerdi. Her türlü oyunun oynandığı bu çocuk dünyasında hiçbir küçük veya büyük oyunda görülmemiş ilke ve prensipler

vardı. Bu prensiplere bugüne kadar komşu vilayetlerde bile rastlanmamıştır. Şöyle ki; iki çocuk bilye oynarken çocuklardan biri diğerinin tüm bilyesini kazanırsa, bilyelerini kaybeden çocuk rakibine “Benim çurumu ver” diyebilir. Bu durumda kazanan çocuk bilyelerin yüzde 15-20’sini kaybedene iade etmek zorundadır. Kaybettiği bilyelerin bir kısmını geri alan çocuk isterse oyuna devam edebilir. Diğer çocuk oynamamazlık edemez. Tekrar oynayan çocuklardan ilk kazanan çocuk geri verdiği bilyeleri tekrar kazanırsa ikinci kez kaybeden çocuk “çurukur” olur. Yani kesin olarak tüm bilyelerini kaybeder, ancak kazanırsa hayatta ikinci bir şansı olur. Kurallar çok katıdır, kazanan çocuk kaybedene çurunu vermezse mahallede mimlenir ve kimse onunla oynamaz. Hangi ülkede bir çocuk oyununda bu kadar felsefi ve insani bir düşünce vardır? Bunu çocuğa öğreten anne-baba da çocukken bunu yaşamıştır. Bugün hangi ticari yasada böyle bir yardımlaşma yer alır? Hangi büyüklerin kurallarında bu vardır? Diyarbakır çocuk oyunlarındaki bu insani felsefe bugün bile devam ediyor.

"Seydo, karşısına nereden ve nasıl çıkacağını bilmediği düşmanına karşı tedbir olarak neler yapabileceğini düşündü ama ne yapabiliyordu ki! Birkaç metreden gelecek bir kurşunu nasıl durdurabilirdi? Hamo Ağa bir çocuğun kurşununu durdurabilmiş miydi? Öyleyse bedel ödenecekti."

Törenin baskısı, kan davasının acımasızca inatla sürdürülme çabası... Bütün bunlara direnen ve boyun eğmeyen Seydo'nun örnek alınacak serüveni... Kabuğunu kırarak yepyeni bir insan olmaya adım attığı anda kendini nelerin beklediğini bilmiyordu Seydo... Acı... Aşk... Şiddet... Şaşkınlık... Dostluk... Destek... Dayanışma... Hepsini yaşadı, her şeyi deneyimledi. Yaşadığı her şey onun yenileşme, dönüşme yoluna döşenmiş taşlardı...

Toplumsal baskıya boyun eğen, kan davasının acımasızca ve inatla sürdürülmesine direnemeyen Seydo'nun yepyeni bir insan olması mümkün mü?

